

مشکلات کشاورزی استان وراهکارهای پیشنهادی

< کمیسیون کشاورزی اتاق کرمان

و اجرای ۱۷ مصوبه انتظار می‌رود، ۳۱ درصد صرفه‌جویی در مصرف آب انجام شود. استفاده از سیستم نوین آبیاری در مزارع و باغات با حفظ سطح زیر کشت موجود، لوله‌گذاری در سطح مزارع و باغات، حذف کشت‌های با مصرف آب زیاد و راندمان پایین تولید محصول، اصلاح و بهبود روش‌های به زراعی، خاموشی و عدم بهره‌برداری از موتورپمپ‌های کشاورزی، بررسی کاهش سطح زیر کشت، برقی کردن چاه‌های کشاورزی، نصب کنتورهای هوشمند آب و برق بر روی تمامی چاه‌ها، قطع انشعاب‌های غیرمجاز و تعویض کنتورهای خراب را از جمله مصوبه‌های ۱۷ گانه شورای آب استان کرمان می‌باشند. از ۶ هزار و ۲۵۰ میلیون مترمکعب آبی که در استان کرمان وجود دارد، ۹۵ درصد در بخش کشاورزی، ۴ درصد در بخش شرب و یک درصد در بخش صنعت استفاده می‌کنیم. با توجه به همه زحماتی که در شورای همیاران آب کشیده شده است ولی بحران جدی‌تر از میزان صرفه‌جویی ناشی از این مصوبات است و دلیل آن هم این است که متأسفانه قیمت آب در ایران صفر است، در نتیجه تقاضا برای آب بی‌نهایت است و تا زمانی که این تغییر قیمت اصلاح نشود، دچار بحران هستیم. راندمان کشاورزی که ۹۵ درصد آب تولیدی را مصرف می‌کند، بسیار پایین و تولید برخی محصولات کاملاً غیراقتصادی و زیان‌ده است؛ بنابراین باید سازوکار متفاوتی طراحی شود. در مجموع راهکارهای زیر در قالب شش محور جمع‌بندی گردیده است:

۱- بحران آب

در خصوص بحران آب ضمن تشکر از فعالیت‌هایی که در قالب شورای همیاران آب استان کرمان به انجام رسیده است هنوز وضعیت بسیار نگران‌کننده است در این راستا راهکارهای کلیدی زیر ارائه می‌گردد:

۱-۱ ایجاد سازوکار قانونی و حقوقی جهت ایجاد بازار آب

صدر چندین جلسه هم‌اندیشی کمیسیون کشاورزی در خصوص چالش‌های عمده زیست‌محیطی و کشاورزی استان بحث شده و ضمن بررسی چالش‌ها، چاره‌اندیشی در خصوص راهکارهای احتمالی موردبحث و بررسی قرار گرفته است. چالش‌های عمده زیست‌محیطی عبارت‌اند از: امنیت غذایی، امنیت آب، امنیت انرژی، تغییر اقلیم، حفاظت تنوع زیستی و بقای خدمات زیست‌بوم‌ها. در حال حاضر کمبود آب در مناطق خشک و نیمه‌خشک از یک‌سو و استفاده بی‌رویه و غلط از منابع آب از سوی دیگر، تهدیدی جدی برای توسعه پایدار و حفاظت از محیط‌زیست تلقی می‌شود. با توجه به تنوع اقلیمی موجود در مناطق مختلف کشور، بیلان منفی آب دشت‌ها و نیاز به پایداری تولید محصولات، رسیدن به الگوی کشت مناسب آب‌محور که از آن بتوان حداکثر بهره‌برداری را از عوامل و نهادهای تولید به‌دست آورد ضرورتی انکارناپذیر است. می‌توان با تعیین الگوی کشت مناسب و الزام استفاده از روش‌های نوین آبیاری، میزان مصرف آب در بخش کشاورزی را تا حدود قابل‌توجهی در سال بدون تغییر سطح زیر کشت کاهش داد. متوسط بارندگی دنیا ۷۸۰ میلی‌متر، ایران ۲۵۰ میلی‌متر و کرمان ۱۲۹ میلی‌متر است. در استان کرمان ۶/۲ میلیارد مترمکعب آب از سفره‌های زیرزمینی برداشت می‌شود که متأسفانه ۱/۱ میلیارد مترمکعب اضافه برداشت است و بیلان آب سالانه استان منفی ۸۰۱ میلیون مترمکعب آب را شامل می‌شود. ۲۰ شهر استان از جمله کرمان دارای وضعیت بحرانی در آب هستند و همچنین ۹۵۰ روستا آبرسانی بسیار دارند و ۷۰ درصد روستاها با بحران آب روبرو هستند. جامع‌نگری در مدیریت آب، به بیانی ساده بدین معناست که مسائل اقتصادی، زیست‌محیطی، فنی و اجتماعی، در عین تضمین پایداری منابع آب برای نسل‌های آتی موردتوجه قرار می‌گیرد. در این راستا با تشکیل شورای همیاران آب استان کرمان

به‌عنوان مثال با مشارکت سرمایه‌گذاران داخل و خارج از کشور و حضور نخبگان دانشگاهی در حوزه تولیدات گلخانه‌ای و احداث هدفمند گلخانه و صنایع تبدیلی مرتبط در نقاط مختلف استان در قالب منطقه ویژه علم و فناوری می‌توان ضمن بهره‌وری بهتر آب، امکان استقلال کشاورزان، تولید خلاقانه محصولات جدید با دانش فنی دانش‌آموختگان کشاورزی جویای کار را فراهم نمود.

۵- ایجاد منطقه ویژه کشاورزی در جیرفت

جنوب استان کرمان به‌عنوان هند ایران که سهم بسزایی در تولیدات گیاهی دارد با تأثیرپذیری از عواملی همچون کمبود آب، سمی بودن فلزات سنگین و غیره آینده نگران‌کننده‌ای را دارد. لذا ایجاد منطقه ویژه کشاورزی در جنوب کرمان با مرکزیت جیرفت پیشنهاد می‌گردد تا در ارتباط با منطقه ویژه علم و فناوری بند ۴، موارد زیر در ذیل آن تحت پوشش قرار گیرد:

- ۱-۵- یکپارچه‌سازی اراضی باقی‌مانده جنوب استان به‌منظور صرفه‌جویی در مصرف آب و افزایش عملکرد محصول در واحد سطح
- ۲-۵- تقویت صنعت بخصوص صنایع تبدیلی، فرآوری، جانبی مرتبط با بخش و زمینه توسعه صنعت غیر مرتبط برای امر تولید و اشتغال‌زایی در منطقه
- ۳-۵- سوق دادن کشاورزی جنوب به سمت کشت‌های فشرده، گلخانه‌های هیدروپونیک و مدرن با کاشت نباتات و گیاهان اقتصادی محصولات گلخانه‌ای، انواع گل‌های بریده، گل‌های معطر و بونه‌ای و زراعت گیاهان متحمل به کم‌آبی و شوری نظیر انواع ارزن، سورگوم و گیاهان دارویی
- ۴-۵- بهره‌گیری از فناوری‌های روز با مشارکت کشاورزان و مدیریت علمی جهت دستیابی به حداکثر بهره‌وری
- ۵-۵- جلب سرمایه‌گذاران خارجی جهت ایجاد صنایع وابسته مرتبط و غیر مرتبط با کشاورزی
- ۶-۵- تنظیم بازار بر اساس میزان عرضه و تقاضا

۶- منابع طبیعی و محیط‌زیست

- ۱-۶- نظر به اهمیت تالاب جازموریان به‌عنوان یکی از کانون‌های اصلی فرسایش و ایجاد ریزگردها پیشنهاد می‌گردد تا کارگروه احیای تالاب جازموریان با مشارکت قطب‌های علمی کشور، مراکز پژوهشی، دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی استان کرمان تشکیل گردد و تخصیص ردیف بودجه مستقل در راستای احیای تالاب جازموریان.
- ۲-۶- تشویق و حمایت بهره‌برداران مرتعی به مشارکت در کشت گیاهان علوفه‌ای با نیاز آبی اندک در مناطق مستعد استان کرمان در راستای کاهش وابستگی دامداران مرتعی به علوفه مراتع.
- ۳-۶- با توجه به پتانسیل بالای مراتع استان کرمان در زمینه تولید گیاهان دارویی و سهم آن در ارتقاء میزان درآمد و معیشت بهره‌برداران مرتعی پیشنهاد می‌گردد تا برنامه جامع بهره‌برداری، فرآوری و بسته‌بندی گیاهان دارویی مراتع استان تدوین گردد.
- ۴-۶- توسعه برنامه‌های مشارکتی و توانمندسازی جوامع محلی در عرصه‌های مرتعی با مشارکت مراکز پژوهشی، دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی استان کرمان. ●

مادامی‌که ارزش واقعی آب برای بهره‌بردار مشخص نباشد قانون‌های وضع‌شده ثمربخش نخواهند بود و نه در الگوی کشت و نه مصرف آب باصرفه عمل نخواهد شد؛ بنابراین مصرف‌کننده بایستی هزینه تعادل بخشی آب را بپردازد و این نکته به‌عنوان تنها راهکار کلیدی در مدیریت جامع بحران آب می‌باشد.

۲-۱- تقویت و توسعه پژوهش‌های کاربردی جهت تولید و معرفی ارقام سازگار و امیدبخش که ضمن مصرف کم آب و بهره‌وری بالای آن، ارزش‌افزوده اقتصادی مناسبی برای کشاورزی فراهم کنند با این پیش‌شرط که زمینه حضور موفق آن‌ها در بازار فراهم گردد.

۲- آلاینده‌ها

با توجه به آلودگی آب‌های استان به فلزات سنگین (آلودگی شدید عنصر بر در جنوب استان و آلودگی به آرسنیک و سایر فلزات سنگین در برخی مناطق شمالی استان)، باقیمانده سموم، کودهای شیمیایی، افزودنی‌های مختلف در طی فرایند اصول تبدیل که منجر به بروز بیماری‌های صعب‌العلاج نظیر سرطان و نگرانی‌های گسترده در جامعه گردیده است، ضرورت ایجاد می‌نماید که آزمایشگاه دقیق کنترل کیفیت و سلامت محصولات غذایی تحت معاونت غذا و دارو تقویت و توسعه یابد و قوانین و چارچوب‌ها نیز به نحوی تدوین گردد که کار نظارت و ارزیابی سلامت محصولات به‌طور تصادفی در استان در قالب طرح کنترل سلامت محصولات کشاورزی به‌طور قانونمند صورت گیرد.

۳- تخصیص درصدی از درآمد ناخالص ملی در حوزه کشاورزی استان به بخش‌های تحقیقاتی و دانشگاهی استان

نظر به اینکه استان کرمان بزرگ‌ترین تولیدکننده محصولات باغی کشور می‌باشد و با توجه به نقش پررنگ تنش‌های محیطی در کاهش محصولات باغی و بروز آفات و بیماری‌ها در کاهش تولید محصولات باغی و بنا بر نبود اعتبار کافی که منجر به کاهش بهره‌وری تولید می‌گردد، پیشنهاد می‌شود درصدی از درآمد ناخالص ملی در حوزه کشاورزی این استان به بخش‌های تحقیقاتی و دانشگاهی همین استان اختصاص یابد تا بتوان در زمینه تولید گیاهان مقاوم به تنش‌ها، مقابله با خشکیدگی خرما، زنجیره خرما، کرم خراط و سایر معضلات کشاورزی قدم‌های اساسی با همفکری و همکاری ملی در سطح استان برداشت.

۴- تأسیس منطقه ویژه علم و فناوری در استان کرمان با تأکید بر کشاورزی دانش‌بنیان

نظر به زیرساخت‌های فنی و انسانی خوب در استان کرمان و پتانسیل تولیدات کشاورزی استان از طرفی با استراتژی تمایز و تمرکز جهت بهره‌گیری از ظرفیت‌های استان و حضور دانش‌آموختگان بیکار کشاورزی، پیشنهاد می‌گردد منطقه ویژه علم و فناوری به‌عنوان یکی از کردیروهای فعال علم و فناوری کشور در جهت تقویت اقتصاد دانش‌بنیان در حوزه کشاورزی با محوریت تولیدات پایدار کشاورزی در کنار سایر حوزه‌ها نظیر سلامت، انرژی‌های نو، معدن و گردشگری راه‌اندازی گردد.